

ДАРСИ №4: СТАНДАРТҲОИ АРЗИШ: БОЗОРӢ ВА БАҲАМДИӢ

Статус: Нашр шудааст

Ҳадаф: Омӯхтани фарқияти байни нархи бозорӣ ва маблағи воқеие, ки бонк ҳангоми дефолт (пардохт натавонистани қарз) ба даст меорад.

1. МАТНИ ЛЕКСИЯ

Дар соҳаи баҳодихӣ зиёда аз 10 намуди арзиш мавҷуд аст, аммо барои бонкдор танҳо дутои онҳо ҳаётан муҳиманд.

1. Арзиши бозорӣ (Market Value)

Асоси ҳуқуқӣ: Мувофиқи Қонуни ҶТ «Дар бораи фаъолияти баҳодихӣ» (Моддаи 10), арзиши бозорӣ заминаи асосии баҳодихӣ мебошад. Он инчунин бо Стандартҳои миллии баҳодихӣ (СМБ) танзим шуда, бо Стандартҳои байналмилалӣ баҳодихӣ (МСО) мувофиқат мекунад.

Таъриф: Ин маблағи ҳисобии пулие мебошад, ки бо он объект дар санаи баҳодихӣ байни харидори хоҳишманд ва фурӯшандаи хоҳишманд дар натиҷаи муомилаи тиҷоратӣ пас аз маркетинги дахлдор мубодила мешавад, ки дар он ҳар як тараф бодикқат, бохирадона ва бидуни маҷбуркунӣ амал мекунад.

Шартҳои калидӣ (Стандарт):

- **Типикӣ будани тарафҳо:** Фурӯшанда ва харидор ҳешованд ё шахсони вобаста (аффилиатсияшуда) нестанд.
- **Набудани маҷбуркунӣ:** Ҳеҷ кас маҷбур нест, ки амволро аз сабаби қарзҳо фурӯшад (дар сурати акс, ин намуди дигари арзиш мешавад).
- **Экспозиция:** Объект дар бозор вақти кофӣ таблиғ мешавад (барои квартирахо дар ҶТ 3-6 моҳ, барои авто 1-2 моҳ).

Ҳисоби муфассал (Алгоритм):

Арзиши бозорӣ "аз сар" гирифта намешавад, он бо формулаи зерин ҳисоб карда мешавад:

$$MV = \frac{\sum(P_i \pm Adj_i)}{n}$$

(Дар ин ҷо: P_i — нархи аналог, Adj_i — ислоҳҳо).

2. Арзиши барҳамдиҳӣ (Liquidation Value)

Асоси ҳуқуқӣ: Қонуни ҚТ «Дар бораи фаъолияти баҳодихӣ» ва Дастурамалҳои Бонки миллии Тоҷикистон (БМТ) оид ба баҳодихии амволи гарав.

Таъриф: Ин маблағи ҳисобии пулие мебошад, ки метавонад ҳангоми фурӯши объект дар мӯҳлати **кӯтоҳтар** аз мӯҳлати муқаррари маркетингӣ ба даст оварда шавад.

Омилҳои калидӣ:

- **Фурӯши маҷбурӣ:** Фурӯшанда вазифадор аст активро дар мӯҳлати кӯтоҳ фурӯшад (масалан, бо қарори суд ё талаби бонк).
- **Маркетинги маҳдуд:** Имконияти гузаронидани маъракаи пурраи таблиғотӣ ва интизории харидори беҳтарин мавҷуд нест.

Ҳисоби муфассал (Формула):

Арзиши барҳамдиҳӣ (LV) дар заминаи арзиши бозорӣ (MV) бо истифода аз коэффисиенти фурӯши маҷбурӣ (K_{vp}) ҳисоб карда мешавад:

$$LV = MV \times (1 - K_{vp})$$

Коэффисиенти K_{vp} аз чӣ вобаста аст?

1. **Мӯҳлатнокӣ:** Ҳар қадар мӯҳлат кӯтоҳтар бошад (масалан, 10 рӯз ба ҷои 60 рӯз), дисконт ҳамон қадар зиёд мешавад.
2. **Эластикӣ (чандирии) талабот:** Бозор ба пастшавии нарх чӣ гуна зуд аксуламал нишон медиҳад.

Намунаи ҳал:

- **Объект:** Автомобили Toyota Corolla.
- **Арзиши бозорӣ (MV):** \$15,000 (мӯҳлати фурӯш 2 моҳ).
- **Шарти бонк:** Фурӯш дар 14 рӯз.
- **Ҳисоби дисконт:** Баҳогуздор муайян мекунад, ки барои чунин мӯҳлат дисконти 20% ($K_{vp} = 0.20$) лозим аст.
- **Натиҷа:** $LV = 15,000 \times (1 - 0.20) = \$12,000$.